

Karel Čapek

Hordubal

Karel Čapek

Hordubal

«Public Domain»

Čapek K.

Hordubal / K. Čapek — «Public Domain»,

© Čapek K.

© Public Domain

Содержание

KNIHA PRVNÍ	5
I	5
II	7
III	9
IV	12
V	15
VI	17
VII	19
Конец ознакомительного фрагмента.	21

Karel Čapek HORDUBAL

KNIHA PRVNÍ

I

Je to ten druhý od okna, ten v pomačkaných šatech: kdo by do něho řekl, že je to Amerikán? Nepovídejte, Amerikáni přece nejezdí osobním vlakem: jedou si v rychlíku, a ještě se jim to zdá málo, to prý v Americe jsou onačejší vlaky, o mnoho delší vozy, a v nich takový bílý waiter podává ledovou vodu a ice-creamy, víte? Haló, boy, huláká takový Amerikán, dones sem pivo, rundu piva, všem ve voze sklenici, ať to stojí třeba pět dolarů, damn! Kdepak, lidičky, v Americe, to je život, marno tady mluvit!

Ten druhý od okna klímá s otevřenými ústy, zpocen únavou, a hlava se mu klátí jako neživá. Ach bože, ach bože, to už je jedenáct, třináct, čtrnáct, patnáct dní; patnáct dní a nocí prosedět na kufru, spát na podlaze nebo na lavici, lepkavý potem a zdřevěnělý, ohlušený bušením mašin; toto už je patnáctý den; kdybych mohl aspoň natáhnout nohy, nastlat si pod hlavu sena a spát, spát, spát...

Tlustá židovka u okna se štitivě tiskne do kouta. To tak, ještě to usne a svalí se to na mne jako pytel; kdopak ví, co s ním je, – vypadá, jako by se válel v šatech po zemi nebo kde; a ty jsi mi nějaký divný, hned bych si sedla jinam, ach bože, kdyby už byl konec cesty! A ten druhý od okna se naklání, padá kupředu a trhnutím se probouzí.

“To je horko,” navazuje opatrně hovor stařík s tváří kramáře. “Kam jedete?”

“Do Krivé,” vypravil ze sebe člověk.

“Do Krivé,” opakuje kramář znalecky a blahovlnně. “A z daleka, z daleka?”

Ten druhý od okna neodpovídá, utírá si špinavou prackou zvlhlé čelo, je mu mdlo slabostí a závratí. Kramář uraženě zafuní a odvrací se k oknu. Ten druhý si netroufá podívat se oknem, schovává oči na poplivané podlaze, čeká, že se ho zeptají ještě jednou. A pak jim to řekne. Z daleka. Až z Ameriky, pěkně prosím. Ale jděte, až z Ameriky? A to jedete tak daleko na návštěvu? Ne, já se vracím domů. Do Krivé. Mám tam ženu a holčičku. Hafia se jmenuje. Hafia. Tři roky byla stará, když jsem odejel. Tak vida, z Ameriky! A jak jste tam byl dlouho? Osm let. Osm let už tomu je. A po tu celou dobu jsem měl džob na jednom místě. Jako majner. V Johnstownu. Já tam měl krajana, Michal Bobok se jmenoval. Michal Bobok z Talamáše. Toho to zabilo, je tomu pět let. Od té doby jsem neměl s kým mluvit, – pěkně prosím, jak jsem se měl s nimi dorozumět? Copak Bobok, ten se naučil po jejich, ale to víte, když má chlap ženu, myslí na to, jak by jí jedno po druhém vypravoval, a to v takové cizí řeči nejde. Jmenuje se Polana.

A jak jste tam mohl pracovat, když jste se nemohl dorozumět? Nu, jak: řekli mi jen Ellou, Hordubal, a ukázali mi můj džob. Až sedm dolarů denně jsem bral, prosím pěkně. Seven. Ale draho je v Americe, páni. Nestačí ani dva dolary na živobytí. Pět dolarů týdně na nocleh. A tu řekne ten pán naproti: Ale to jste, pane Hordubal, musel našetřit krásné peníze! Ach ja, daly by se našetřit. Ale já je posílal domů ženě – řekl jsem vám, že se jmenuje Polana? Každého měsíce, pane, padesát, šedesát, až devadesát dolarů. Ale to šlo, dokud byl Bobok živ, protože Bobok dovedl psát. Šikovný člověk, ten Bobok, ale zabilo ho to před pěti lety, trámy na něho spadly. Pak už jsem nemohl peníze posílat domů a dával jsem je do benku. Přes tři tisíce dolarů, pěkně prosím, a ty mně ukradli. Ale to není možné, pane Hordubal! co to říkáte? Yessr, přes tři tisíce dolarů. A vy jste je nežaloval? Pěkně prosím, jak žalovat? Náš formen mne dovedl k nějakému lojerovi; ten mi plácal na rameno, okej, okej, ale musíš platit advans; a formen mu řekl, you're a swine, a zas mě strkal po schodech dolů. Tož tak je to v

Americe, prosím, marno mluvit. Jezus, Jezus, pane Hordubal, tři tisíce dolarů? To jsou velké peníze, to je celý majetek, Bože nebeský, takové neštěstí! Tři tisíce dolarů, kolik je to na naše peníze?

Juraj Hordubal cítí mocné uspokojení: to byste se všichni po mně ohlíželi, vy všichni tady, kdybych vám začal povídat; z celého trejnu by se sbíhali lidé podívat se na člověka, kterého v Americe okradli o tři tisíce dolarů; yessr, to jsem já. Juraj Hordubal zvedá oči a rozhlíží se po lidech; tlustá židovka se tiskne do kouta, kramář se uraženě dívá z okna a něco bezzubě přežvykuje, tetka s košem na klíně pozírá na Hordubala, jako by s něčím hluboce nesouhlasila.

Juraj Hordubal se zase zavírá do sebe. Taky dobře, já se vás neprosím; pět let jsem s nikým nemluvil, a šlo to. A to se, pane Hordubal, z té Ameriky vracíte bez groše? Kdepak, já měl dobrý džob, ale peníze jsem už nedával do benku, you bet! Do kufru, pane, klíček zavěsit pod košili, a je to. Sedm set dolarů si vezu domů. Well, sir, já bych tam byl zůstal, ale ztratil jsem employment. Po osmi letech, pane. Look out, sir. Příliš mnoho uhlí nebo co. Z našeho pitu dostalo šest set mužů leave, pane. A všude, všude jen propouštěli lidi. Nikde roboty pro člověka. Proto jedu zpátky. Domů, víte? Do Krivé. Mám tam ženu a něco polí. A Hafii, té byly tři roky. Sedm set dolarů si vezu pod košili a začnu zase gazdovat... nebo půjdu do nějaké factory. Nebo dříví kácet.

A to se vám, pane Hordubal, po ženě a dítěti nestýskalo? Jej Bohu, stýskalo; ale já jsem jim, pěkně prosím, posílal peníze a myslel jsem, toto na krávu, toto na strych pole, toto Polaně na cosi, však sama bude vědět. Každý dolar byl na něco. A když jsem dával peníze do benku, to už bylo jako stádo krav. Yessr, a to mně ukradli. A psala vám někdy vaše žena? Nepsala. Neumí psát. Ale vy jste jí psal? No, sir. Can t write, sir. Od té doby, co zemřel Michal Bobok, jsem jí neposílal nic, jen peníze ukládal. Ale telegrafoval jste jí aspoň, že přijedete? Ale co, ale co, na to je škoda peněz. Lekla by se, kdyby přišel posel, ale mne se nepoleká. Haha, kdežpak! Třeba si myslí, že jste mrtev, pane Hordubal; to víte, když tolik let od vás nedostala ani zprávičku – Mrtev? Takový chlap jako já, a mrtev? Juraj Hordubal se dívá na své uzlovité pěsti. Takový chlap, co si to myslíte! Polana je moudrá, Polana ví, že se vrátím. Inu, jsme všichni smrtelní; co když se Polana nedožila? Shut up, sir; bylo jí třiaadvacet, když jsem jel, a silná, pane, silná jako řemen – to neznáte Polanu; za ty peníze, za ty dolary, co jsem posílal, za ty aby nebyla živa? No, thank you.

Nakvašený kramář u okna si stírá modrým šátkem pot. Třeba zase řekne: To je horko! Horko, pane? Tomu říkáte horko? Měl byste být, pane, na lowerdecku; nebo dole v shaftu na antracit... Tam posílají niggery, ale já to vydržel, yessr. Za sedm dolarů. Hallo, Hordubal! Hallo, you niggash! Ach, pane, člověk mnoho vydrží. Kůň ne. Tam dolů už nemohli dát koně, aby tahali káry. Příliš horko, pane. Nebo takový lowerdeck na lodi... Člověk mnoho vydrží, jen kdyby se aspoň mohl domluvit. Něco na tobě chtějí, nevíš co; a oni křičí, vztekají se, krčí rameny – Prosím pěkně, jak se mám v Hamburku doptat, kudy se jede do Krivé? Oni mohou křičet, ale já ne. Do Ameriky, to se vám jede jakoby nic; jeden vás naloží na loď, jeden vás čeká tam – ale zpátky, pane, zpátky vám nepomůže nikdo. No, sir. Těžká, pane, je cesta domů.

A Juraj Hordubal kývá hlavou, teď už se mu kývá sama, klátí se těžce a neživě, a Juraj usíná. Tlustá židovka u okna sevřela pohoršeně rty; tetka s košem na klíně a uraženy kramář na sebe významně pohlédli: Jaja, takoví jsou dnes lidé. Jako dobytek.

II

Kdopak to jde, kdopak je to tam na druhém boku doliny? Vida ho, pána v botách, snad montér nebo kdo, nese si černý stařík a šlape do vrchu – kdyby nebyl tak daleko, dal bych ruce k ústům a zahoukal na něho: Pochválen Ježíš Kristus, pane, kolik je hodin? Dvě s poledne, pasáčku; kdybych nebyl tak daleko, zavolal bych na tebe, číže paseš krávy, a ty bys třeba ukázal: ta lyska, ta straka, ta hvězda, ta malina, tato jalůvka patří Polaně Hordubalové. Tak, tak, hochu, pěkné kravky, radost pohledět; jen je nepouštěj dolů k Čornopotoku, tam je tráva kyselá a voda hořká. Tak vida, Polaně Hordubalové; inu, dřív mívala jen dvě krávy; a což, hochu, nemá ona i nějaké voly? Ach, Hospodine, a jaké voly, podolské, rohy jako napřažené paže; dva voly, pane. A což ovce? I barany, i ovce, pane, ale ty se pasou nahoře na Durné Polonině. Moudrá a bohatá je Polana. A muže nemá? Co máváš rukou? Nemá Polana hospodáře? Ach, jaký hlupák, nepozná člověka; stíní si oči dlaní a pozírá, pozírá jako pařez. Juraj Hordubal cítí srdce tepat až v hrdle; musí se zastavit a vydechnout, ahah! ahah! Je toho až příliš, je to tak náhlé, zalyká se tím jako člověk, který padl do vody: najednou, najednou je doma, to jen udělal krok přes ten kamenitý výmol, a už ho to zaplavilo ze všech stran: ano, ten výmol tu vždycky byl, bylo tu křoví trnkové a i tehdy bylo ožehlé ohněm pasáků; a zas kvetou v suti divizny, cesta se vytrácí v suché trávě a suché mateřídoušce, tady ten balvan zarostlý jafurou, encián, jalovce a kraj lesa, suché kravince a opuštěná salaš; už není Ameriky a není osmi let; je všecko, co bylo, lesklý brouk v hlavičce bodláku, klouzavá tráva a zdálky zvonce krav, sedlo nad Krivou, hnědé trsy ostřice a cesta domů – — cesta měkkými kroky horala, jenž nosí opánky a nebyl v Americe, cesta vonící kravami a lesem, vyhrátá jako chlebová pec, cesta do údolí, cesta kamenitá a vyšlapaná stády, rozbahnělá prameny, seskakující po kamenech, ach, Hospodine, jaká správná pěšina, prudká jako potok, měkká travou, drolící se štěrkem, mlaskající v mokřině, shýbající se pod koruny lesa: no, sir, žádný škvárový chodník, co pod botou skřípe, jako v Johnstownu, žádné rejlings, žádné zástupy mužů šlapajíc k majně, ani človíčka nikde, ani človíčka, jen cesta dolů, potok a zvonění stád, cesta domů, padání k domovu, zvonky telátek a u potoka modrý oměj —

Juraj Hordubal sestupuje dlouhými kroky, jakýpak kufřík, jakýchpak osm let; tady je cesta domů a po té se to běží samo, jako se vrací stádo za soumraku s plnými vemeny, bimbam krav a zvonečky telátek: což sednout tady a vyčkat do soumraku, přijít do vsi se zvoněním stád, v hodinu, kdy báby vycházejí na zápraží a chlapi se opírají o plot: koukejte, koukejte, kdo sem jde? Ale já – jako stádo z pastvy – rovnou do otevřených vrat. Dobrý večer, Polano. Ani já se nevracím s prázdnou.

Nebo ne, vyčkat až do tmy, až přejde boží dobytek, až všechno usne; a zaklepat na okno, Polano! Polano! Jezu Kriste, kdo je tam? Já, Polano, abys byla první, kdo mne vidí; sláva ti, Bože. A kde je Hafie? Hafie spí; mám ji probudit? Ne, nech ji spát. Buď pochválen Bůh.

A Hordubal vykročil ještě rychleji. Jej Bohu, to se to jde, když se tak člověku rozběhnou myšlenky! Ani jim nestačíš, marně natahuješ nohy; hlava tě předběhne a je už u jeřabin na kraji dědiny, huš, husy, huš, a už jsi doma. Měl bys zatroubit na hubu: kde jste kdo, pozírejte, kdo to jde, jaký Amerikán, tramtará, to koukáte, boys, hullo! A teď ticho, tady jsme doma, Polana na dvorku vytlouká len, přikrást se odzadu a zakrýt jí oči – Juraj! Jak jsi mne, Polano, poznala? Chvála Bohu, abych nepoznala tvé ruce!

Hordubal běží dolinou, kufříku v ruce necítí, tam je složena celá ta Amerika, modré košile, šaty z manšestru a teddy-bear pro Hafii; a tohle, Polano, pro tebe, látka na šaty, jaké se nosí v Americe, voňavé mýdlo, handbag s řetízkem, a toto, Hafie, je flashlight, zmáčkneš tuto ten knoflík, a svítí to, a tady ti vezu obrázky vystříhané z novin – ach, děvečko, já jich měl, po osm let jsem pro tebe schovával, co jsem kde našel; musel jsem je nechat tam, už se mi nevešly do sputkejsu. Ale počkej, ještě tam v kufru je věcí!

A tady už, chvála Bohu, vede cesta přes potok; žádná železná lávka, ale jen kameny ve vodě, musí se skákat z kamene na kámen a rukama házet, é, chaso, tamto v kořání olší jsme chodili na raky,

kalhoty vykasány a mokří až po uši; a je-li tuto v ohybu cesty ještě ten kříž? Pochválen Ježíš Kristus, je tu, skloněn nad vozovou cestou, měkkou teplým prachem a vonící stádem, slámou a žitem; a to už tu musí být plot Michalčukova sadu, a je tu, zarostlý bezem a ořeším jako tehdy, a je vyvrácený, tak jako byl; sláva ti, Hospodine, to už jsme ve vsi, zdraví došli, Juraji Hordubale. A Juraj Hordubal se zastavuje, čertví cože ten kufřík je najednou tak těžký, jen setřít pot, a Jezus Maria, proč jsem se neumyl u potoka, proč jsem nevytáhl z kufříku břitvu a zrcátko, abych se oholil u potoka! Vypadám jistě jako cikán, jako tulák, jako zbojník, což abych se vrátil umýt se, než se ukážu Polaně? Ale to už nejde, Hordubale, dívají se na tebe; za Michalčukovým plotem, za příkopem lopuchovým se nehnutě a vyjeveně dívá dítě. Zavoláš na něj, Hordubale? Řekneš, hej ty, jsi-li ty Michalčukův? A dítě, pleskajíc bosými tlapkami, se dává na útěk.

Což obejít dědinu, myslí si Hordubal, a dostat se domů zadem? To tak, aby na mne vyběhli, ty jeden, kam to lezeš? Hybaj na cestu, nebo dostaneš bičem! Co dělat, musí člověk jít středem dědiny; ach, ty Bože, jen kdyby ten kufřík tak netížil! Tvář tetky v okně za muškátem, vyjevené pohledy slunečnic, babka na dvorku něco vylévá, jako by se ohlížela zadnicí, děti se zastavují a civějí, hele, hele, jde někdo cizí, děda Kyril mele naprázdno bradou a ani oči nezvedne, ještě jedno bodnutí u srdce, Bůh s námi, a vejdi se skloněnou šíjí do branky domova.

Ej, ty hlupáku, jak jsi se tak mohl zmýlit! To přece není Hordubalovic dřevěná chalupa, dřevěný chlív a stodola z trámů; toto je hotový dvorec, zděné stavení a střecha z tašek, na dvorku železná pumpa, z železa pluh a brány železné, nu, dvorec jakýsi; chytro, Hordubale, chytro se ztrat' i s tím svým černým kufříkem, než přijde gazda a řekne: Nu co, co ty tady okouníš? Dobrý den, hospodáři, nebývala tady Polana Hordubalová? Prosím za odpuštění, pane, nevím, kam jsem dal oči.

Na zápraží vychází Polana a stane jako zkamenělá, oči vytřeštěny, ruce přesilně tiskne k prsoum a prudce, jíkavě vydechuje.

III

A teď neví Juraj Hordubal, co by řekl: tolik začátků si myslil, co to, že se sem žádný nehodí? Nezakryje dlaněmi Polaně, nezaťuká v noci na okno, nevrátí se se zvoněním stád a se slovy požehnání; ale ježatý sem vráží a neumytý, nu, jaký div, že se ženská poleká? I hlas by ze mne vyšel divný a seškrčený – porad', Hospodine, co se dá říci takovým světu nepodobným hlasem.

Polana ustupuje ze zápraží, až příliš daleko ustupuje, ach, Polano, já bych byl proklouzl i tak; a říká hlasem, který skoro není hlas a skoro není její: "Pojď dál, já – zavolám Hafii." Ano, Hafii, ale dřív bych chtěl tobě položit ruce na ramena a říci, nu, Polano, nerad jsem tě polekal; sláva Bohu, že už jsem doma. A vida, jak jsi se zařídila: nová je postel a vysoko nastlaná, stůl nový a těžký, na stěně svaté obrazy, inu, brachu, to ani v Americe nemají lepší; podlaha z prken a v oknech muškát, dobře jsi, Polano, gazdovala! Juraj Hordubal potichoučku usedá na svůj kufřík. Moudrá je Polana a ví si rady; jak to tu vyzírá, hádal bys, že má dvanáct krav, dvanáct i víc – Chvála Bohu, ne nadarmo jsem robotil; ale to horko v shaftu, dušinko, kdybys věděla, jaké peklo!

Polana nejde; Juraji Hordubalovi je nějak tísnivě jako tomu, kdo sám a sám je v cizí jizbě. Počkám na dvorku, říká si, snad abych se zatím umyl. Joj, svléknout košili a napumpovat si studené vody na plece, na hlavu, do vlasů, přehojně stříkat vodou kolem a zařičet libostí, hej! ale to by se jaksi nehodilo, ještě ne, ještě ne; jen trochou vody z železné pumpy (bývalo tu dřevěné roubení a okov na vahadle, a ta hluboká tma dole, a jak to vlhce a chladně dechlo, když se člověk naklonil nad roubení) (toto je jako v Americe, tam mívají farmáci takové pumpy) (s plným okovem do chléva a napájet krávy, až se jim nozdry lesknou vlhkostí a hlasitě frkají), jen trochou vody smáčí umolousaný kapesník a utírá si čelo, ruce, týl, achachach, to chladí, ždímá kapesník a hledá, kam jej pověsit, ještě ne, ještě tu nejsme doma, a mokrá jej cpe do kapsy.

"Tady máš tatínka, Hafie," slyší Hordubal, a Polana k němu strká jedenáctileté děvčátko poplašených, bledě modrých očí. "Tak ty jsi Hafie," bručí Hordubal rozpačitě (jej Bohu, pro tak velké dítě teddy-bear!) a chce jí sáhnout po vlasech, jen tak prstem, Hafie; ale děvčátko uhýbá, tiskne se k matce a nespouští očí z toho cizího mužského. "Tak pozdrav přece, Hafie," praví Polana tvrdě a žďuchá holčičku do zad. Ach, Polano, nech ji – co na tom, že se dítě poleká! "Dobrý den," šeptá Hafie a odvrací se. Jurajovi je náhle nějak divně, oči se mu zalily, tvář dítěte se před ním třese a rozplývá; ale, ale, copak to – e nic, to nic není, jen že jsem už tolik let neslyšel 'dobrý den'. "Pojď se podívat, Hafie," praví honem, "co jsem ti přivezl."

"Jdi, hloupá," strká ji Polana.

Hordubal klečí u kufru, matičko boží, to se to všechno cestou zmuchlalo, a hledá elektrickou baterku, to se bude Hafie divit! "Tak vidíš, Hafie, tady stiskneš ten gombík, a svítí to." Nu copak, copak, ono to nechce svítit; Hordubal mačká na knoflík, obrací baterku ze všech stran a zesmutní. "Copak se s tím stalo? Aha, to asi vyschlo tam uvnitř, co je ta elektrika, – víš, bylo tak horko na lowerdecku – Inu, jasně to svítilo, Hafie, jako sluníčko. Ale počkej, já jsem ti přinesl obrázky, to něco uvidíš!" Hordubal loví z kufříku listy z magazínů a novin, kterými proložil těch pár kousků šatstva. "Pojď sem, Hafie, ať vidíš, jak vypadá Amerika."

Děvčátko se rozpačitě kroutí a ohlíží se po matce. Polana suše a přísně ukazuje hlavou: jdi! Dítě se nesměle, nerado šourá k tomu dlouhému cizímu pánovi – ach, vystřelit ze dveří a běžet, běžet k Marice, k Žofce, k holkám, které tam za humny zavíjejí do peřinky takové utěšené malé štěňátko —

"Podívej se, Hafie, tady ty dámy – a tu, pozírej, jak ti se bijí, haha, co? to je football, víš? taková hra, co se hraje v Americe. A toto, ty vysoké domy —"

Hafie se ho už dotýká ramenem a nesměle se ptá: "A co je toto?"

Juraje Hordubala to zaplavilo radostí a dojetím: tak vida, dítě si už zvyká! "To... víš, to je Felix the cat."

"Ale vždyť je to mačka," protestuje Hafie.

“Haha, to se rozumí, že je to mačka! Ty jsi moudrá, Hafie! Ano, to je... takový americký kocour, all right.”

“A co on to robí?”

“To... to vylizuje tin, rozumíš? takovou plechovou krabici od konzervy. To je advertisement na konzervy, víš?”

“A co je tady napsáno?”

“To je... to bude něco po americku, Hafie, tomu ty nerozumíš; ale tuto, hled’, ty lodě,” odváděl honem řeč Hordubal. “Po takové jsem plul.”

“A co je toto?”

“To jsou komíny, víš? Ty lodě mají uvnitř parní mašinu, a vzadu takový... takový propeller...”

“A co tu je napsáno?”

“To si přečteš jindy, umíš přece číst, že?” uhýbá Hordubal. “A toto, vidíš, to se srazily dvě káry —”

Polana stojí na zápraží, ruce složené na prsou, a suchýma upřenýma očima se dívá do dvorku. Tam vzadu v jizbě se k sobě schylují dvě hlavy, pomalý mužský hlas se namáhá vyložit, co je toto a co ono, “to tak dělají v Americe, Hafie, a toto, hled’, to jsem sám jednou viděl,” a pak ten hlas vážne, váhá a bručí: “Jdi, Hafie, jdi se podívat, kde je mamka.”

Hadie vyrazí na zápraží jako vysvobozená.

“Počkej,” zadrží ji Polana, “zeptej se ho, chce-li něco jíst... nebo pít.”

“Není třeba, dušinko, není třeba,” hlaholí Hordubal a hrne se na práh. “To jsi hodná, že sis vzpomněla, děkuju mnohokrát, ale to nespěchá. Třeba máš nějakou jinou práci —”

“Co robit je pořád,” podotýká Polana neurčitě.

“Tak vidíš, Polano, nu tak vidíš, nebudu tě vyrušovat; jen si hled’ svého, a já zatím — což já —”

Polana k němu zvedá oči, jako by chtěla něco říci, jako by toho chtěla říci najednou nějak mnoho, až jí to cuká rty; ale spolkně to a jde po svém, neboť je vždycky co robit.

Hordubal stojí ve dveřích a dívá se za Polanou: což abych šel za ní do kůlny — ještě ne, ještě ne; kůlna je tmavá, nu, nehodí se to jaksí. Osm let, brachu, je osm let. Rozumná žena je Polana, neskočí ti kolem krku jako mladice; chtěl by ses jí zeptat na to a. ono, na pole, na dobytek, ale Bůh s ní, když má co robit. Vždycky byla Polana taková. Do práce, hbitá, moudrá.

Zamyšleně se dívá Hordubal na dvorek... Čistý dvorek, mochničkou a rmenem prokvetlý, ani stružka močůvky nevytéká. Což o to, poohlédnout se po hospodářství — ještě ne, ještě ne; však Polana řekne sama, pojď se podívat, Juraji, jak jsem gazdovala: všecko murované a železné, všecko nové, tolik a tolik to stálo — A já řeknu: Dobře, Polano. I já ti nesu něco do hospodářství.

Dobře to Polana dělá; a rovná je, rovná jako mladice, Hospodine, jaká rovná záda! Vždycky tak rovně nesla hlavu, už jako dívčí — Hordubal vzdychl a podrbl se v týle: tož tak, Polano, ať je po tvém; osm let jsi byla svou paní, to se nedá jen tak lámat; sama řekneš, dobrý je muž v domě.

Zamyšleně se dívá Hordubal na dvorek. Všecko je jiné a nové, zdárně si Polana vedla; ale ta mrva, holenku, ta mrva se mi nechce líbit. To není chlévský hnůj; to je mra stájová. Na zdi dva chomouty, na dvoře kobylince — ani se Polana nezmínila, že chová koně; ale poslyš, koně, to přece není pro ženskou. Do stáje patří chlap, tak je to. Hordubal vraští starostlivě celo: ano, toto je úder kopyta o prkenné pažení; hrabe si kůň kopytem, snad by chtěl pít; donesl bych mu vody v plátěném vědru, ale ne: až mi Polana řekne, pojď se, Juraji, podívat po našem hospodářství. V Johnstownu měli koně tam dole ve štolách; chodil jsem je poplácat po hubě — to víš, Polano, tam krávy nebyly; chytit takovou krávu za roh a potřást jí hlavou, na — na — na, stará, héta! héta! Ale kůň — nu, buď Bohu chvála, že tu budeš mít chlapa.

Ale teď zavonělo něco známého a starého, něco, co tu vonívalo od dětství. Hordubal dlouze a s povděkem čichá: dřevo, smolná vůně dřeva, vůně smrkových polen na slunci. Juraje to táhne k té hromadě polen, dobrá je hrubé ruce hrubá kůra, je tu i špalek se zařatou sekyrou, dřevěný kozlík a

pila, jeho stará pila, vyhlazená jeho prackami. Juraj Hordubal zhluboka vydechl, zdraví došli a pěkně vítám domů, svléká si kabát a vklínjuje poleno do pevných ramen kozlíku.

Zpocen a šťasten řeže Juraj dříví na zimu.

IV

Juraj se napřimuje a stírá si pot. Inu pravda, toto je jiná práce a jiná vůně než tam dole v pitu; pěkné, smolné dřevo má Polana, žádné pařezy, žádnou souš. Rachají kačeny, s křikem se ženou husy, nějaký vůz tryskem rachotí a hrne se slavně do uličky. Polana vybíhá z kůlny a běží, běží (ach, Polano, vždyť ty klusáš jak děvče), dokořán otvírá vrata do dvorku. Kdopak to je; kdopak to k nám jede? Prásk bičem, hý, vysoko letí zlatý a teplý prach, do dvorku se řítí spřežení, žebříňák řinčí a na něm pěkně po maďarsku stojí chlapík, vysoko drží opratě, vysoko zpívá brrr, seskakuje z vozu a plochou dlaní uhodí koně po mokré šíji.

Od vrat se blíží Polana, bledá a jaksí odhodlaná. “To je Štěpán, Juraji. Štěpán Manya.”

Člověk skloněný nad postraňky se prudce vzpřímil čelem k Jurajovi. Jsi ty mi nějaký černý, diví se Hordubal, Hospodine, jaký havran!

“Byl tu za čeledína,” dodává Polana tvrdě a zřetelně.

Člověk zamumlal a sklonil se k postraňkům, odpíná váhy a vyvádí koně, drží je oba jednou rukou u huby a druhou zničehonic podává Hordubalovi. “Zdrávi dojeli, hospodáři.”

Hordubal si honem utírá ruku o nohavici a podává ji Štěpánovi; cítí se zmaten a nějak velice polichocen, upadá do rozpaků, brumlá cosi a ještě jednou potřese Štěpánovi rukou po americku. Nevelký je Štěpán, ale sporý; jde Jurajovi jen po ramena, ale dívá se mu do očí drze a palčivě.

“Pěkné koně,” bručí Hordubal a chce je pohladit po nozdrách; ale koně se vzpínají a počínají tančit.

“Pozor, hospodáři,” varuje Manya a v očích mu výsměšně blýskne. “Jsou to uheráci.”

Ach, ty černý, myslíš, že se nevyznám v koních? Nu pravda, nevyznám, ale zvyknou si koně na gazdu.

Koně trhají hlavami, jenjen vyrazit; ruce do kapes, Hordubale, a neuhýbej, ať si ten černý nemyslí, že se bojíš.

“Toto je tříroček,” povídá Manya, “z vojenského hřebce, o – o – oj,” trhá hubou koně, “c – c – c! Eé, čerte! Ajda!” Kůň jím smýká, ale Štěpán se jen směje; a Polana přistupuje ke koni a podává mu kus chleba. Štěpán po ní blýskne zuby a očima a přidrží koně za řetízek udidla. “Ej, ty! S – s – s!” Vypadá to, jako by vrýval koně do země, v zubech mu syká úsilí; kůň stojí s krásně vypjatou šíjí a chňapá pysky po dlani Polanině. “Hý,” volá Manya a poklusem, zavěšen na hlavách koní, vede je do stáje.

Polana se dívá za nimi. “Čtyři tisícky za něj nabízejí,” praví oživeně, “ale nedám ho; Štěpán říká, že stojí za osm. Tu klisničku budeme na podzim krýt —” Nu, ví čert, proč se zarazila, jako by se kousla do jazyka. “Musím jim přichystat obroku,” povídá a váhá, neví, jak odejít.

“Tak, tak, obroku,” souhlasí Juraj. “Pěkný koník, Polano; a což, je dobrý do tahu?”

“Toho je k vozu škoda,” dí Polana. podrážděně. “To není selský tahoun.”

“Nu proto,” nutí se Hordubal. “Pravda, škoda by ho bylo, junáka. Pěkné koně máš, dušinko, radost se podívat.”

Tu již vychází Manya ze stáje a nese dvě plátěná vědra na vodu. “Osm tisíc za něj bude, hospodáři,” praví s jistotou. “A ta klisnička by se měla na podzim krýt. Mám pro ni slíbeného hřeběčka, ej, jaký satanáš!”

“Brutus nebo Hegüs?” obrací se Polana v polou cesty.

“Hegüs. Brutus je těžký.” Manya ukazuje zuby pod černými vousisky. “Já nevím, jak vy, hospodáři, ale já mnoho nedám na těžké koně. Sílu mají, ale žádnou krev, pane. Žádnou krev.”

“Nu ano,” praví Hordubal nejistě. “S krví je to tak. A což kravky, Štěpáne?”

“Krávy?” diví se Štěpán. “Aha, vy myslíte krávy. A – áno, hospodyně má dvě krávy, prý pro mléko, říká. Vy jste ještě nebyl ve stáji, pane?”

“Ne, já – víš, já jsem se před chvílkou vrátil,” dí Hordubal a upadá do rozpaků: inu, ta hromada pořezaného dříví se nedá zapřít; ale zároveň má radost, že tak šťastně začal Štěpánovi tykat jako gazda čeledínovi. “Áno,” povídá, “právě jsem se tam chystal.”

Štěpán ho úslužně vede nesa vědérce s vodou. “Máme tam – — hospodyně tam má nové hříbátko, třínedělní, a jednu plnou klisnu; dva měsíce tomu, co byla u krytí. Tudy, pane. Tady ten valach už je napolo prodán, dvaapůl tisíce, pane. Dobrý kůň, ale já musím zapřahovat tříročka, aby se vyběhal. Nechce stát.” Manya zas cení zuby. “Valach půjde na vojnu. Všichni koně od nás šli na vojnu.”

“Tak, tak,” povídá Juraj. “Nu, máš tu čisto. A byl jsi ty, Štěpáne, na vojně?”

“U jízdy, pane,” zubí se Manya a napájí tříročka. “Pozírejte, hospodáři, jaká suchá hlava, jaký zadek – ejda! no tak, c – c – c – pozor, pane! och, jaký zbojník, povídá a uhodí koně pěstí po šíji. “Ach, pane, to je kůň!”

Hordubal se necítí doma v ostrém výparu konírny; brachu, to jinak je cítit kravín, mrvou a mlékem, pastvou a domovem – — “Kde máš to hříbátko?” ptá se.

Hříbátko je ještě kudrnaté a právě saje, jsou to samé nohy; kobyla se otáčí hlavou a moudrýma očima po Hordubalovi: Nu, co ty jsi zač? Juraj jhne a hladí klisnu po kýtě; je teplá a hladká jako samet.

“Dobrá klisna,” praví Štěpán, “ale těžká. Hospodyně ji chce prodat – to víte, hospodáři, sedlák koně nezaplátí, a na vojně chtějí jen horkou krev. Neosvědčují se chladní koně. Lepší je stejnorodá stáj,” míní Štěpán. “Já nevím, jak se na to díváte vy, pane —”

“Nu, Polana tomu rozumí,” bručí Hordubal váhavě. “A což voly, voly Polana nemá?”

“Nač voly, pane?” šklebí se Manya. “Na pole stačí klisna a valach – Maso špatně platí, hospodáři. Ještě tak chov bagounů – Viděl jste, jakého má hospodyně kance? Šest bahnic, pane, a čtyřicet selat. Selata se dobře prodávají, z daleka sem docházejí prasátníci. Svině jako sloni, černý rypák, kopyta černá —”

Hordubal kývá povážlivě hlavou: “A což mléko – kde pro ně berete mléko?”

“Od sedláků, pěkně prosím,” směje se Manya. “Ech ty, ty že chceš našeho kance na tvou špinavou svini? Takového spolehlivého kanečka není v celém kraji. Kolik konví mléka, kolik pytlů brambor za to dáš? – Inu, pane, zbytečně se tady dříť. Daleko do města, špatně se prodává. Hloupý lid, pane. Pěstuje všechno jen do huby. Ať dává, když neumí prodat.”

Hordubal neurčitě pokyvuje. Pravda, pravda, málo se tady prodávalo, ještě tak husy a kury. Inu, toto je nějaký jiný svět: Polana si ví rady, jen co je pravda.

“Daleko prodat,” rozumuje Štěpán, “a jen to, co stojí za to. Kdo by chodil na trh s hrudkou másla? Je ti na nose vidět, že nic nemáš, nu tak slev, nebo jdi k čertu!”

“A odkud jsi ty?” diví se Juraj.

“Tady dole, z Rybárů, znáte, pane?”

Nezná Hordubal, ale kývá: tak, tak, z Rybárů; co by neznal gazda?

“Jiný kraj, pane, bohatý, a jaká rovina! Například rybárský močál – celý zdejší kraj by se do něho vešel jako křivák do kapsy; a tráva, pane, tráva až po prsa.” Manya mávl rukou. “Ech, všivý kraj tady, zaořeš, a jen kamení obracíš. U nás kopeš studnu, a pořád černá půda.”

Hordubal se zasmušil. Co ty víš, ty Tataře, – já, já jsem tu oral a obracel kamení; ale zato ty lesy, Hospodine, a ty pastviny! Rozmrzen vychází Juraj ze stáje. Všivý kraj prý – tak co sem, čerte, lezeš? Špatně-li je tu stádům? Nu, chvála Bohu, však toto je hodina stád; už klinkají v dolině a vyzvánějí na kraji dědiny; zvonce křaplavé, hluboké a pomalé, pomalé jako krok krávy; jen vysoké zvonečky telátek běží překotem – nu, nu, i ty budeš kravou a půjdeš vážně a těžce jako stádo, jako i my. Zvonění stád se blíží, a Juraj by smekl klobouk jako při klekání, Otče náš, jenž jsi na nebesích; jako řeka se blíží zvonění, dělí se v těžké krůpěje, rozlévá se po celé dědině; kráva za kravou se odděluje od stáda a bimbam bimbam míří do svého chlěva, vůně prachu a mléka, bimbam ve vratech, a kývajíce hlavami stoupají dvě kravky do dvora Hordubalů, zvířata moudrá a mírná, a míří do dveří chlěva.

Hordubal si hluboce oddechl: Nu, i já už jsem doma, sláva ti, Bože; toto je návrat domů. Klekání stád se rozptyluje dědinou a dozvání, netopýr klikatým letem se vydává za mouchami po stopách stáda, dobrý večer, gazdo; z chléva se táhlým bučením ozývá kravička. Nu, nu, už jdu. Potmě vchází Juraj do chléva, ohmatává rohy, tvrdé a chundelaté čelo, mokrou papulu a nozdry, měkce zřasenou kůži na krku; nahmatává plecháč a trojnožku, usedá k plnému vemeni a dojí po struku struk, až mléko crčí do plecháče; a tence, polohlasem počíná Juraj zpívat.

Ve dveřích chléva se rýsuje temná postava. Hordubal nedozpíval. “To jsem já, Polano,” bručí omluvně. “Aby si na mne dobytek zvykl.”

“Půjdeš už k večeři?” ptá se Polana.

“Až podojím,” mluví Hordubal ze tmy: “Štěpán bude jíst s námi.”

V

Juraj Hordubal usedá v čelo stolu, spíná ruce a říká modlitbu. Tak to má být, když jsi teď gazdou. Polana svírá rty, ruce sepnuty, Hafie vyvaluje oči a neví co dělat, Štěpán se mračně a zarytě dívá k zemi – ech, vy, což jste se nemodlívali, Polano? Inu, od jiné víry je asi Štěpán, ale u stolu se sluší modlitba. Vida je, rozmrzeli se, jedí rychle a mlčky, Hafie se taktak dloubá v talíři, – “Jez, Hafie,” káže suše Polana, ale sama dá stěží co do úst; jen Štěpán hlasitě srká, skloněn nad talířem.

Po jídle kouká Manya jak a kudy ven. “Počkej ještě, Štěpáne,” pobídl ho Hordubal. “Co jsem chtěl říci – Ano, a jaká je letos úroda?”

“Otava byla dobrá,” uhýbá Manya.

“A žita?”

Polana rychle pohlédne na Štěpána. “Žita,” souká ze sebe Manya. “Ano, hospodyně totiž prodala ta pole nahoře. Nestálo to za práci, pane. Samý kámen.”

V Hordubalovi hrklo. “Samý kámen,” bručel, “pravdaže samý kámen; ale pole, Polano, je základ – —”

Štěpán sebejistě ukazuje zuby. “Nic to neneslo, hospodáři. Lepší jsou louky u řeky. Kukuřice tam narostla co chlap vysoká.”

“U řeky,” diví se Hordubal, “tys koupila, Polano, půdu v rovině?”

Polana chce něco říci, ale spolkne to. “Panské louky, hospodáři,” vysvětluje Manya. “Půda jako mlat, hluboká, řepná. Ale řepa se špatně platí Všechno se špatně platí, pane. Raději vsadit na koně: vydaří se kůň, a dostane se víc peněz než za rok selské roboty. Mít ještě kus roviny a postavit stáje tam dole —” Štěpánovi blýskají oči. “Kůň patří do roviny, pane. Kůň není koza.”

“Statkář by prodal ty louky,” podotýká Polana zamyšleně a počítá nahlas, co by stály; ale Hordubal neposlouchá, Hordubal myslí na pole žitná a bramborová, jež Polana prodala. Pravda, samý kámen, ale nebyl-liž tam kámen odjakživa? To už, kamaráde, patří k té práci. Dva roky předtím, než jsem odejel, jsem obrátil kus úhory v pole – ech, co ty víš o selské robotě!

Hafie se přikradla k Štěpánovi a opírá se mu loktem o rameno. “Strýčku Štěpáne,” šeptá.

“Co je?” směje se Manya.

Malá se ostýchavě vrtí. “Já jen tak.”

Štěpán ji bere mezi kolena a kolébá jí: “Nu tak, Hafie, co jsi chtěla říci?”

Hafie mu šeptá do ucha: “Strýčku Štěpáne, já ti dnes viděla krásné štěňátko!”

“Ale jdi,” diví se důležitě Manya. “A já jsem ti viděl zaječici s třemi mladými zajíčky.”

“Jé,” žasne Hafie, “a kde?”

“V jeteli.”

“A budeš je na podzim strílet?”

Štěpán úkosem na Hordubala: “Nu, nevím.”

Hodný člověk, myslí si Juraj s úlevou, dítě ho má rádo; ke mně by tak nepřišla. Což, zvykne si dítě; ale že se ani nezmínila o těch obrázcích, co jsem jí dovezl a Ameriky. Měl bych něco dát Štěpánovi, napadá Hordubala, a hledá očima svůj dřevěný kufřík.

“Máš své věci srovnané na lavici,” praví Polana – vždycky byla tak pečlivá, myslí si Juraj a jde vážně k té hromádce Ameriky. “Tak toto je pro tebe, Hafie, ty obrázky a tady ten teddy-bear —”

“Co to je, strýčku?” vydechne Hafie.

“To je medvěd,” vysvětluje Manya. “Vidělas už někdy živého medvěda? Tam vzadu v horách jsou.”

“A tys je viděl?” naléhá Hafie.

“Nu, viděl. Dělají brumbrum.”

“Toto je, Polano, tobě,” mumlá nesměle Hordubal. “Jsou to hlouposti, nu, ale nevěděl jsem co...” Juraj se odvrací a přehrabuje, co by ze svého vybral Manyovi. “A toto, Štěpáne,” praví rozpačitě, “by se snad hodilo tobě: americký nůž a faječka americká —”

“Ach, ty,” vyhrkla zdušeně Polana, oči se jí zalily slzami a vyběhla ven – nu, Polano, co je?

“Děkuju uctivě, hospodáři,” klaní se Manya, ukazuje všechny zuby a podává Jurajovi ruku. Ej ty, jakou ty máš sílu v ruce! s tebou by stálo za to se měřit. Nu, chvála Bohu, oddychl si Hordubal, toto by bylo odbyto.

“Ukaž mi ten křivák, strýčku,” žadoní Hafie.

“Hleď,” honosí se Štěpán, “to je nůž až z Ameriky, tím ti vyřežu americkou panenku, nechceš?”

“Jé, strýčku,” piští Hafie, “ale jistě!”

Juraj se široce a blaženě usmívá.

VI

Ale ještě není vše vyřízeno, Juraj ví, co se sluší. Když se člověk vrací z Ameriky, musí se ukázat v krčmě, se sousedy se přivítat a nabídnout pálenky. Ať každý vidí, že ne s prázdnou a ne s hanbou se vrací. Hej, hospodo! Každému sklenku a chytro nalévej, což neznáš Hordubala a nejsem já majner z Ameriky? Ať se rozkřikne po dědině, kdože se to vrátil, ej, půjdeme se podívat na Hordubala, ženo, halenu sem a širák – “Já se vrátím brzo, Polano, však jdi spat a nečekej,” domlouvá Juraj a zešíroka, okázale se hrne černou dědinou do krčmy. Čím vším to voní dědina: dřevem a kravami, slamou a senem, a toto je pach husí, a toto čpí rmenem a kopřivami. Není už v krčmě starý Salo Berkovič, jakýsi žid zrzavý vstává od stolu a nedůvěřivě se ptá: “Přeje si pán?”

V koutě sedí jeden, kdo by to mohl být, mohl by to být Pjosa, pravdaže, Andrej Pjosa řečený Husár, zírá na Juraje, jako by chtěl křiknout: Jsi ty to, Juraji? I jsem to já, Andreji Husáre, jak mě tu vidíš. – Nu, nezakřikl Pjosa a zírá; a Hordubal, aby ukázal, že je zdejší: “Živ-li starý Berkovič, krčmáři?”

Pihovatý žid staví na stůl sklenku kořalky. “Šest let tomu, co je pochován.” Šest let? ech, Pjoso, dlouhá to doba; co zbude z člověka po šesti letech – a co po osmi? Osm let, krčmáři, jsem nepil pálenky; jej Bohu, byl bych ji někdy pil – hoře zapít, naplivat na cizotu, víš? ale zakázali pálenku v Americe. Aspoň jsem poslal víc dolarů Polaně; a vidíš, koně koupila a prodala pole. Prý samé kamení. A ty, Husáre, tys pole neprodal? Inu, vidět, žes nebyl v Americe.

Žid stojí u pultu a zírá na Juraje. Mám se s ním dát do řeči? myslí si žid. Hovorný asi není, hledí jaksi taksi, raději ho nechat; kterýpak ze zdejších by to mohl být? Matěj Pagurko má syna kdesi, třeba je to syn Matějův; čiže by to byl Hordubal, muž Polany Hordubalové, ten, co je v Americe —

Juraj zamžoural očima. Žid se odvrací, musí rovnat sklenky na pultě; a co ty, Pjoso, co schováváš oči pod obočím? Mám tě zavolat jménem? To máš tak, Andreji Pjoso: člověk si odvykne mluvit, huba mu zdřevění, ale – inu, i kůň, i kráva chce slyšet lidské slovo. Pravda, vždycky bývala Polana tichá, a osm let nepřidá řeči, samota mluvit nenaučí; sám nevím kde začít: neptá se ona – nepovídám, nepovídá ona – nechci se ptát. Ech co, Štěpán je dobrý čeledín, i mluvení obstará za hospodyně. Pole prodala hospodyně, koupila pustu v rovině, a máš to.

Hordubal upíjí a pokyvuje hlavou. Pálí ta potvora, ale člověk si zvykne. Štěpán – hodný chlap, zdá se; rozumí koním a má rád Hafii; a co se týče Polany – i zvykne si ženská, a samo přijde, co přijít má. Ech, Pjoso, a co tvá žena – divná-li je někdy? Nu, nabiješ jí, ale Polana je – jako zemanka, Andreji. Tak je to. Moudrá je, pilná a čistá – chvála ti, Bože. Pravdaže divná. A nese se, brachu, jako žádná druhá bába na dědině. Neumím s ní, Husáre. Jako vítr jsem měl vtrhnout domů a zatočit s ní, až by ztratila dech. Tak se to dělá, Andreji. Ale já – vidíš, nešlo to; poděsila se, jako bych byl strašidlo. I Hafie se nějak poděsila. I ty, Pjoso. Nu, tady mne máte, co dělat? Když nepuknou ledy, sejdou pomalu. Na zdraví, Andreji!

Andrej Pjosa, řečený Husár, vstává a jde ke dveřím, jako by neviděl; ve dveřích se obrací, střelí očima zpátky a vyhrkne: “Zdrávi došli, Juraji!” Jsi ty podivín, Husáre; jako bys nemohl přisednout – nemysli si, že jsem se vrátil jako žebrák: mám pěkných pár set dolarů, ani Polana to ještě neví. Hle, poznal mne Pjosa; tak vida, samo to přišlo, samo přijde i ostatní, zaradoval se Hordubal. Žide, naley mi ještě jednu!

Dveře se rozletí a hrne se do nich chlap, hrne se jako velká voda – ale vždyť je to Vasil Gerič Vasilů, kamarád nejlepší; jen pozří, a už ke stolu, Vasile! Juraji! Škrábe takové chlapské pocelování a smrdí tabákem, ale dobré je, ech, ty Vasile! “Vítám tě, Juraji,” povídá nějak starostlivě, “a cože jsi přijel?” “A co, ty somáre, měl jsem tam umřít?” směje se Hordubal. “Inu,” povídá Gerič vyhýbavě, “není teď sedlákům dobře. Zdráv, pravda? Chvála Bohu aspoň za to.” Divný jsi, Vasile, sedáš jen na půl zadku a sklenku do sebe hore dnem převracíš. Co nového? Nu, starý Kekerčuk zemřel, ten týden po velké noci, dej mu Bůh věčnou slávu, a v neděli si bral mladý Horolenko Michalčukovu

holku; loni nám čert nadělil slintavku – Ja, Juraji, udělali mne tu starostou, bíro jsem, to víš, jen pro zlost – Hovor se trhá, Vasil Vasilů neví jaksi, co by povídal; vstává a podává tlapu Jurajovi: “Bůh tě potěš, Juraji; musím už jít.”

Juraj se usmívá a otáčí sklenku v těžkých prstech. Není už Vasil, jako býval, ach, Pane na nebi, jak ten dovedl pít, až okna řinčela; ale přišel a poceloval – kamarád. Bůh tě potěš, Juraji; co ty tak, mám snad napsáno na nose, že se mi nepovedl návrat? Hej že nepovedl, ale to ještě přijde; pomalu, pomalu se budu navracet, každý den o kousek, a vidíš, najednou budu doma. Mám peníze, Vasile; i pole mohu koupit, i krávy, dvanáct krav, když budu chtít; sám je vyženu na pastvu, třebaš až na Volov Chrbát, dvanácti zvonci budou večer zvonit, a Polana bystře poběží otvírat vrata, jako dívčí – —

V krčmě ticho, žid dříme za pultem, což, dobrá je člověku taková samota; točí se mu hlava, točí, ale tím se, kamaráde, srovnají myšlenky. Vracet se krokem a pomalu, jako se vrací stádo; ale což, přihnát se jako spřežení, šturmem vtrhnout do dvora, až trysknou jiskry – vysoko stát, vysoko držet opratě a seskočit – tu jsem, Polano, a teď tě nepustím; vysoko na rukou tě donesu domů a přitisknu tě, až ti dech zajde. Hebká jsi, Polano. Osm let, osm let jsem na tebe myslel; a teď teprve půjdu k tobě. Hordubal zatíná zuby, až mu nabíhají svaly ve tváři. Hý, koně divoké, hý! Ať vidí Polana – kolena se jí zachvějí lekem a radostí, ať vidí: muž se vrací.

VII

Opilý jde Hordubal měsíční nocí; opilý, neboť odvykl pálence, neboť odvykl takovým myšlenkám, neboť jde k ženě. Co mrazíš, měsíci, – což nejdu dost ticho, tak lehce, tak lehce, že bych ani rosu na trávě nesetřel? Ej, psiska po celé dědině, to jde Juraj Hordubal, po osmi letech se vrací chlap a ruce nese obloukem, aby vzal do nich ženu: tak, teď tě mám plnou náruč, a ještě to je málo, bral bych tě do úst a koleny svíral, mezi prsty bych tě chtěl cítit, Polano, Polano! A co mrazíš, ty jeden? Pravdaže jsem opilý, protože jsem pil na kuráž, protože se chci po hlavě vrhnout domů; zavřít oči, zamávat rukama a skočit po hlavě – — tu mě máš, Polano, tu a tu a tu, všude, kde jsou tvé ruce, tvé nohy, tvá ústa; ech, jak jsi veliká, co tě je od hlavy k patě, kdy já tě poberu celou.

Hordubal jde měsíční nocí a chvěje se po celém těle. Nezavolal bys, nepromluvil bys v noci měsíční, neuděláš kol na této hladině; ticho, ticho, ten světlý stín jsi ty, nejmenuj mne, to jsem já; tak tiše tě držím, jako když roste strom, a neudělám kol na této hladině, nepromluví, nevydechnu; ach, Polano, bylo by slyšet, jak padá hvězda.

Ale ne, k nám měsíc nesvítí, u nás nemrazí měsíc; svítí nad černým lesem, a u nás je tma, taková tma, co dýchá; musíš potmě šátrat rukama a najdeš ženu, spí – nespí, nevidíš ji a je jí tu plno, tiše se ti směje a dělá ti místo; jaképak místo pro takového kolohnáta, nevejdeš se, musíš se vtisknout mezi její paže; a ona ti šeptá do ucha, nevíš co – řeč je chladná, ale teplý je šepot a temný, hned je tu ještě hustší tma, tak hustá a těžká, že ji hmatáš, a je to zena, tu vlasy, tu ramena, a dýchá, syká mezi zuby, dýchá ti temně do tváře – Ech, Polano, vyhrkl Hordubal, ach ty!

Tiše otvírá Juraj branku do dvora a chvěje se. Na zápraží sedí Polana v světle měsíčním a čeká. “Ty, Polano,” bručí Hordubal a srdce mu klesá. “Proč nespíš?”

Polana se zatřásla chladem. “Čekám na tebe. Chtěla jsem se tě zeptat – Loňského roku jsme dostali za pár koní sedm tisíc; tak co ty – co myslíš —”

“A – áno,” míní Hordubal váhavě. “Dobré je to, což, zítra si o tom povíme —”

“Já chci teď,” praví Polana tvrdě. “Proto čekám. Já už nechci sloužit kravám... robotit na poli... nu, nechci!”

“Nebudeš,” povídá Hordubal a dívá se na její ruce, bílé ve světle měsíčním. “Teď jsem tu já, abych robil.”

“A co Štěpán?”

Juraj mlčí, vzdychá, proč zrovna teď o tom mluvit? “Nu,” bručí, “nebude tu dost práce pro dva.”

“A co koně?” namítá Polana rychle. “Musí být někdo u koní, a ty koním nerozumíš —”

“Pravda,” uhýbá Hordubal. “A co, nějak bude.”

“Já to chci vědět,” naléhá Polana a zatíná pěsti. Ech ty, jaká jsi prudká!

“Jak ty chceš, Polano, jak ty chceš,” slyší Juraj svůj vlastní hlas. “Zůstane Štěpán, dušinko... Abys věděla, nesu peníze... Všechno ti udělám.”

“Štěpán rozumí koním,” slyší Hordubal, “nenašel bys takového. Pět let tu slouží —” Polana vstává, divná a bledá v světle měsíčním. “Dobrou noc. Jdi tiše, Hafie spí.”

“Co – co ty – kam jdeš?” udivil se Hordubal.

“Na půdu spat. Ty spíš v jizbě, ty jsi – gazda.” Něco tvrdého, něco zlého je v Polanině tváři. “Štěpán – spí v konírně.”

Bez hnutí sedí Hordubal na zápraží a zírá do měsíční noci. Tak, tak. Hlava nechce myslet, zdřevěněla; a co mi to sedí v krku, že se to nedá spolknout? Ty spíš v jizbě, ty jsi gazda. Tak je to.

Někde v dálce štěká psisko, ve chlévě zařinčel řetěz krávy. Ty spíš v jizbě. Ech, hlava pitomá! můžeš jí kroutit, a nic, nic – trne jen. Prý gazda. To všechno je tvé, gazdo, ty bílé stěny, dvůr, všechno: jaký jsi ty pán, celou jizbu máš pro sebe, sám se rozvalíš na posteli – inu, gazda! A cože nemohu vstát, cože mám hlavu tak tupou – to snad ta pálenka, dřevěný líh mně nalil žid zrzavý, ale nešel-li jsem z krčmy, jako bych tančil? Tož tak, v jizbě. To chce Polana uctít gazdu, jako host bude spát

– Nesmírná únava padá na Hordubala. Nu ano, chce ona, abych si odpočinul, abych si pohověl po cestě; ba, vždyť nemohu ani vstát, hloupé, mít nohy jako z rosolu. A měsíc už zalezl za střechu.

“Odbila jedenáctá ho-di-na, chval každý duch Hospo-di-na —” To vyvolává ponocný – v Americe se nevolá, divná je Amerika. Ať mne tu nevidí, hanba by byla, lekl se Hordubal a tiše, jako zloděj se krade do jizby. Svléká kabát a slyší slabounký dech – sláva ti, Bože, Polana jen žertovala a spí tady; ach, já hlupák, a já zatím jako pařez na dvorku! Juraj se ticho, ticho krade k posteli a hmatá: to jsou vlásky, to paže tenoučká a chabá – Hafie. Dítě zavrňelo a zarylo se tváří do podušky. Pravda, Hafie. Juraj si ticho sedl na kraj postele, přikreju nožičky dítěti: ech, Bože, jak si mám lehnout? dítě bych leda vzbudil. To asi Polana chtěla, aby si dítě zvykalo na tátu. Tož tak, tatko a dítě v jizbě a ona na půdě.

Něco zasvitlo v Jurajovi a – nu, nedá to pokoj. Řekla: Jdu spat na půdu. A třeba to řekla naschvál: ty hloupý, můžeš přijít za mnou, víš, kde jsem: jdu na půdu spat. Na půdě není Hafie. Hordubal stojí ve tmě jako sloup a srdce mu buchá. Polana je hrdá, neřekne: tady mě máš; sám musíš za ní jako za dívčí, potmě budeš šátrat, a ona se potichu zasměje, ach, Juro, ty hloupý, osm let na tebe myslím.

Ticho, ticho leze Juraj na půdu. Ach, jaká tma, Polano, kde jsi, slyším ti buchat srdce. “Polano, Polano,” šeptá Hordubal a hmatá do černa. “Jdi, jdi pryč,” zasténalo, zajektalo to ze tmy, “já tě nechci! Prosím tě, prosím tě, Juraji, prosím tě —”

“Já nic, Polano,” bručí Hordubal nesmírně zmaten. “Já jen... zeptat se, dobře-li tu spíš —”

“Prosím tě, jdi pryč, jdi,” jektá to ze tmy hrůzou.

“Chtěl jsem ti jen říci,” koktá Hordubal, “... všechno zůstane, dušinko, jak budeš chtít... i roviny můžeš přikoupit —”

“Jdi, jdi pryč,” křičí Polana beze smyslů —

– a Juraj neví, jak se dostal dolů, tak nějak, jako by střemhlav padal do propasti. Ale kdež, nepadá, sedí na posledním schodku a padá do propasti. Tak hluboko, Kriste Ježíši, tak hluboko padat! A kdo to tu jíká? To ty, to ty. Já nehekám, já se jen pokouším dýchat a nemohu za to, že to tak zaúpí, a zas, a zas! Nu jen si hekej, jsi doma, jsi gazda —

Hordubal se zastavil ve svém pádu, sedí na schodku a civí do tmy. Ty spíš v jizbě, řekla, jsi gazda. Tedy tak ty, Polano: osm let jsi byla svou paní, a teď se zlobíš, že máš mít gazdu nad sebou. Ech, dušinko, podívej se, jaký to gazda: sedí na schodku a fňuká, nos bys mu utřela zástěrou, takový je to hospodář. Hordubal cítí něco na hubě, sahá na to, i můj ty Bože, vždyť je to úsměv. Hordubal se usmívá do tmy: jakýpak gazda, čeledín. Přišel čeledín ke kravám, paní, a ty, Polano, budeš jako statkářka. Nu, vidíš, všechno se to dá srovnat: koně i krávy, Štěpán i Juraj. Krávy ti vypěstuju, Polano, radost se na ně podívat – a ovce; všeho budeš mít, nad vším budeš gazdovat.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.